

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בסעודה שלישית פרשת בשלה תשפ"ג לפ"ק

בעיר פאלם ספרינגס

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויזן - גליון אלף שמי"ה

ישיב לנו גמולן. נידונם בחרב, (שם) ובחרבו את כל בשר. אלא בואו ונידונם במים, שכבר נשבע הקב"ה שאינו מביא מבול לעולם, שנאמר (שם נד-ט) כי מי נח זאת לי וגו'. והן אינן יודעין וכו', הוא אינו מביא, אבל הן באין ונופלין בתוכו, וכן הוא אומר (שמות יד-כז) ומצרים נסים לקראתו ע"כ.

ומעתה אם הים היה נקרע מכל וכל, והמצריים באו עד יבשת הארץ, אם כן כששבו המים על המצריים, היה בא המבול עליהם, וכבר נשבע הקב"ה על זה. לכן נקרע הים במקצת רום, והשאר נקרש ונעשה כגשר שהלכו בני ישראל עליו, ותחתיו נשאר מים, והשתא כאשר החזיר הים לאיתנו, נמס ונשבר הגשר ההוא ונפלו להמים אשר תחתיהם, ובאו הם למבול ולא המבול עליהם ע"כ.

[זזה] נרמז בטעמא דקרא, ויט משה את ידו על הים (יד-כא), מונח זרקא סגול. והוא כי גובה הים נחלק לשלשה חלקים, החלק העליון פנו לכאן ולכאן מימינם ומשמאלם. והחלק השני שתחתיו, נקרש ונעשה כגשר לילך עליו, וקפאו תהומות בלב ים. והחלק השלישי נשארו נוזלים ונגרין תחת הגשר. ולכן כאשר נטה משה ידו על הים, המים שהיה מונח שם נזרקו להצדדים, ונחלק המים לשלשה חלקים דוגמת הסגול.

ומעתה אתי שפיר מה שאמר הכתוב, סוס ורוכבו 'רמה' בים, שהשליכם לתוך הים, שלא מתו מהמים העליונים שכיסה אותם, אלא נפתחה ונסתלקה היבשה, שהלכו עליה בתוך הים, והושלכו לתוך המים שתחתיה,

זז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה', ויאמרו לאמר, אשירה לה' כי גאה גאה סוס ורוכבו רמה בים (טו-א). ברש"י רמה, השליך, וכן ורמיו לגו אתון נורא (דניאל ג-כא) ע"כ. וכן אמרו להלן, מרכבות פרעה וחילו ירה בים (טו-ד). ויש להבין דהרי נאמר לעיל (יד-כג) וירדפו מצרים ויבואו אחריהם כל סוס פרעה רכבו ופרשיו אל תוך הים, אם כן לא השליכם ה' להים, אלא מעצמם באו לתוכה, אלא שאחר זה כסה הים כל חיל פרעה שבאו להים, ולמה אמר שהשליכם לים. גם להבין מה שאמרו אחר זה, תהומות יכסימו (טו-ה), הלא מי הים שלמעלה כיסה אותם, אלא אחר זה ירדו במצולות, ולמה אמר שהתהומות כיסה אותם.

ונראה דהנה הכתוב אומר קפאו תהומות בלב ים (טו-ח). וכתוב בדעת זקנים מבעלי התוספות, דשני שלישים שלמטה קפאו, והשליש של מעלה נבקע, שאילו נבקע למטה עד תהום, לא היו יכולין לצאת ממנו. והיינו דכתיב בלב ים, כמו שהלב נתון בגוף האדם, יש שני שלישים למטה ממנו ושליש למעלה ממנו, ע"כ.

ובספר לוית חן בפרשתנו כתוב עוד טעם למה נבקע הים רק עד שלישו ולא עד קרקעית הים, דאיתא בגמרא (סוטה יא.) הבה נתחכמה לו (שמות א-ז), להם מיבעי ליה. אמר רבי חמא ברבי חנינא בואו ונתחכם למושיעין של ישראל [לבקש לנו חכמה כנגדו]. במה נידונם [שלא יוכל לדון אותנו בו, שידענו מדרכיו שמדד מדה כנגד מדה לדור המבול ולאנשי סדום], נדונם באש, כתיב (ישעיה סו-טו) כי הנה ה' באש יבוא, וכתוב (שם) כי באש ה' נשפט וגו' [וכן

אך הענין הוא, על פי מה שכתוב במשך חכמה (פ' ו' ארא) שכאשר שמעו המצריים שיבוא על מקניהם דבר כבד מאד, והפלה ה' בין מקנה ישראל ובין מקנה מצרים, ולא ימות מכל לבני ישראל דבר (ט-ד). והרי ראו כבר עד עתה שכל מה שאמר משה נתקיים, על כן אותן שהיו יראים את דבר ה', מכרו בהמותיהם לבני ישראל עבור כמה זהובים, שהרי מחר ימותו מקניהם ולא יהיה להם כלום. אולם הוא כתב, דאחר שעבר המכה, שוב נתנו ישראל בחזרה הבהמות להמצריים שמכרוהו רק מחמת אונס, ועל כן מצאו אחר כך חן בעיניהם להשאיל להם כלי כסף וזהב, שלא יכלו להעזיז פניהם ע"ש.

אמנם יש לומר, דאחר שעבר מכת דבר, לא החזירו בני ישראל את מקניהם להמצריים, כי הרי לאחר זה יבואו שוב עוד מכות הנוגע למקנה מצרים. מכת שחין שהיה על האדם ועל הבהמה. ושוב ירד הברד להכות מאדם ועד בהמה. ואחר זה מכת ארבה, שאכל את כל עשב הארץ, ולא היה להם מה להאכיל מקניהם. ושוב בא מכת חושך שלא קמו איש מתחתיו, ושוב מכת בכורות, ותחזק מצרים על העם למהר לשלחם מן הארץ, כי אמרו כולנו מתים. וממילא נשאר ביד ישראל כל מקניהם שמכרו להם המצריים, והיה לכל אחד מזה תשעים חמורים לובים, שעל זה טענו כספה וזהבה של מצרים.

ולפי זה מכת הדבר, אשר הפלה ה' בין מקנה ישראל למקנה מצרים, ואז מכרו כל מקניהם לבני ישראל, כדי למעט הפסדם, היא היתה הגורם שיכלו לצאת אחר זה עם רכוש מצרים על חמוריהם, וינצלו את מצרים. וזהו שאמר הכתוב, ויוציאם בכסף וזהב, ולכאורה איך היה להם לישראל כל כך בהמות להוציא בהם הרכוש של מצרים. על זה אמר 'ואין בשבטיו כושל', שכאשר בא הכושל של מכת דבר, ששיכל והמית כל מקנה מצרים, הפלה ה' מקנה ישראל שאין בהם כושל, ועל ידי זה מכרו המצריים את מקניהם לישראל, ובוזה הוציאם בכסף וזהב.

אך אכתי תקשה, מאין היה להם לישראל מעות לקנות מקנה מצרים, הלא המצריים השתעבדו בהם חנם בלא כסף. ונראה דאיתא במדרש (תנחומא ו' ארא יג) אמר רבי אבין הלוי ברבי, ממכת הדם העשירו ישראל. כיצד, המצרי וישראל בבית אחד והגיגית מלאה מים, והמצרי הולך למלאות את הקיתון מתוכה, מוציאה מלאה דם. וישראל

והתהומות שלמטה כיסה אותם, ושוב חזרו גם המימות העליונות למקומם, וישב את הים לאיתנו.

אך אכתי יש להבין למה אמרו 'רמה' בים, שיש לפרשו גם מלשון התרוממות, כמו רם ונשא, ולא אמרו השליכו לים. וכמו כן צריך ביאור מה שהדגישו 'סוס' ורוכבו רמה בים, ומה לנו עם הסוסים שגם הם נטבעו. ואם רצה לתאר המציאות שהיה, למה לא הזכירו גם המרכבה שהיה קשור להסוס, ואמרו בשירתם רק 'סוס ורוכבו' רמה בים.

*

ומתחלה נקדים לבאר מה שאמרו (בכורות ה:): מה נשתנו פטרי חמורים מפטרי סוסים וגמלים (שפודין אותן בשח). מפני שסייעו לישראל בשעת יציאתם ממצרים, שאין לך כל אחד ואחד מישראל שלא היו עמו תשעים חמורים לובים [מעולים] טעונים מכספה וזהבה של מצרים ע"כ. וזה עולה לששים רבוא מישראל, נ"ד מליון חמורים. ולא עוד, שבודאי היה ביניהם הרבה שיש להם יותר מתשעים חמורים. ולא עוד, שלא נמנו בהששים רבוא, עד בן עשרים שנה, וגם לא מבן ששים ולמעלה. ואם כן מספר החמורים הגיעו הרבה יותר ממספר הנ"ל. וזה פליאה עצומה מהיכן היה להם לישראל במצרים בעבדותם חנם כל כך הרבה בהמות. ודוחק לומר שהגיע להם זאת ממה ששאלו ממצרים, וה' נתן את חן העם בעיני מצרים וישאילום, כי זהו חוץ מסדרי עולם, לשאול תשעים חמורים, שאין בן אדם צריך לזה לצורכו, ומכל שכן להשאיל מספר כזה לכל אחד ואחד מישראל.

גם ליישב מה שאמר הכתוב (דברים כ"ח) ויוציאונו ה' ממצרים ביד חזקה ובורוע נטויה, ודרשו בספרי (והובא גם בהגדה של פסח) ביד חזקה זו הדבר, שנאמר (שמות ט"ז) הנה יד ה' הויה במקנך ע"כ. והיא פליאה מה שהוציאו מכת דבר מכל העשר מכות, שהוציאונו ה' ממצרים ביד חזקה זו הדבר, מהו העדיפות של מכה זו יותר משאר המכות שהביא ה' עליהם.

ונראה דהנה הכתוב אומר (תהלים קה-לו) ויוציאם בכסף וזהב ואין בשבטיו כושל. ופירש במצודות וברד"ק שלא היה בהם אחד שהיה כושל ועני, אלא כולם יצאו בכסף וזהב. ויש להבין שכיון שכבר אמר שהוציאם בכסף וזהב, שהיו מלאים בעושר, פשיטא שלא היה בהם עני, ומהו הסיוע ואין בהם כושל.

כאשר שומע שיש גם מצוה של פדיון פטר חמור, הוא שואל מה זאת, למה נשתנה פטרי חמורים מפטרי סוסים וגמלים. ואי משום שסייעו לישראל בשעת יציאתם ממצרים, יקשה לו מהיכן היו לישראל אז בהמות כלל, הא היו עבדים משועבדים לפרעה בחומר ובלבנים. ולכן ואמרת אליו 'בחוק יד' הוציאנו ה' ממצרים, ביד חזקה זו הדבר, אשר אז כאשר ראו שכל בהמותיהם ימותו, מכרוהו לישראל בזול, והיה לכל אחד מישראל תשעים חמורים, על כן שפיר נשתנו פטרי חמורים משאר פטרי סוסים וגמלים, וכל פטר חמור תפדה בשה.

*

עוד יש לומר במאמרם, ביד חזקה זו הדבר, דהנה בקריעת ים סוף כתיב, ויקח שש מאות רכב בחור וכל רכב מצרים (יד-יז). וברש"י ומהיכן היו הבהמות הללו, אם תאמר משל מצרים, הרי נאמר (י-ט) וימת כל מקנה מצרים. ואם תאמר משל ישראל, והלא נאמר (י-כ) וגם מקננו ילך עמנו. משל מי היו, מן הירא את דבר ה' ע"כ. והיינו שהיראים את דבר ה' הכניסו מקניהם מן השדות שלא ישלוט בהן המכות, וכמו שנאמר (ט-כ) הירא את דבר ה' מעבדי פרעה הניס את עבדיו ואת מקנהו אל הבתים, ואשר לא שם לבו אל דבר ה', ויעזוב את עבדיו ואת מקנהו בשדה ע"כ. ואם כי הכתוב הזה נאמר אצל מכת ברד, מכל מקום מבואר ברש"י (ט-י) דגם במכת דבר לא נגזרה גזירה אלא על אותן שבשדות בלבד, שנאמר במקנך אשר בשדה (ט-א), והירא את דבר ה' הניס את מקנהו אל הבתים ע"כ.

ולכאורה יש להבין איך בא מכשול גדול כזה להירא את דבר ה', שהסוסים שלהם הם ירדפו אחר ישראל להחזירם למצרים. אבל באמת היה בזה זכות גדול להם, ומגלגלין זכות על ידי זכאי, שעל ידיהם נתהוו הנס של קריעת ים סוף, ונתקדש שם שמים בכל העולם, שמעו עמים ירגזון חיל אחו יושבי פלשת, ועל ידם נתקיים מאמר ה' שנפקחו עיני מצרים להכיר את ה', וכמו שנאמר וידעו מצרים כי אני ה' בהכבדי בפרעה ברכבו ובפרשיו (יד-יח), וכמו שהאריך בקדושת לוי (פ' שמות, ובכללות הנסים) שזכות גדול היא לרשעים כאשר על ידם מתקדש שם שמים, שזהו תכלית הבריאה שיתקדש שמו בעולם ע"ש. ואדרבה כיון שאין הקב"ה מקפח שכר כל בריה (בבא קמא לח:), על כן שילם ה' לאלו שהיו יראי ה', והכניסו בהמותיהם שחששו לדבר ה', שהסוסים הללו יהיו נלקחים לרדוף את ישראל, ועל ידם תתקדש שמו יתברך בנס דקריעת ים סוף. וזהו

שונה מים, ומצרי דם, מתוך הגיגית, והמצרי אומר לו תן לי בידך מעט מים, ונותן לו, ונעשים דם. אמר ליה נשתה בתוך הקערה אני ואתה ביחד, ישראל שותה מים והמצרי שותה דם. וכשהיה לוקח מישראל בדמים יקרים, היה שותה מים. מכאן העשירו בני ישראל ע"כ. ואם כן ממכת דם שהיה רק להמצריים, ולא בבני ישראל, ואין בשבטיו כושל, משם העשירו ישראל, ושפיר היה להם מעות שוב לקנות מקניהם במכת דבר. כי באמת לא היה צורך להעשיר את ישראל ממכת דם, שהרי בלאו הכי ינצלו את מצרים, אלא הוצרכו לעשירות כדי לקנות בזה חמוריהם של המצריים, שיוכלו לטעון עליהם כספה וזהבה של מצרים. [ועיין אור החיים הק' ט-ו].

והנה רכוש האדם הם ממעשה ידיו, ובפרט רכוש של אומות העולם, אשר אומרים כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה, ולכן רכוש מצרים מתואר בתואר 'יד חזקה', ויוציאנו ה' ממצרים ביד חזקה, שקיים בהם ואחרי כן יצאו ברכוש גדול. ואיך עלה בידם לנצל את כל מצרים, הא לא היה להם משנות שיעבודם חמורים וגמלים משלהם לשאת אותם. ועל זה אמרו ביד חזקה זו הדבר, שבמכת דבר, כאשר ראו המצריים שכל מקניהם ימותו, מיהרו עצמם למכרם לישראל בזול, ועל ידי זה היה לכל אחד ואחד מישראל תשעים חמורים לטעון עליהם כספה וזהבה של מצרים, ולצאת משם עם רכוש היד החזקה של מצרים.

וזהו הענין שנאמר במכת דבר, וישם ה' מועד לאמור, מחר יעשה ה' את הדבר הזה בארץ (ט-ה), שהודיע להם מתחלה זמן בוא המכה למחר, והוא כדי ליתן להם זמן שיוכלו למכור את בהמותיהם לישראל, קודם בוא מכת הדבר, שהפלה ה' בין מקנה ישראל ובין מקנה מצרים, ועל ידי זה יהיה להם לישראל בהמות להוציא עמהם רכוש מצרים, וינצלו את מצרים.

*

ובזה נראה לפרש הכתובים (שמות יג-יא) והיה כי יביאך ה' אל ארץ הכנעני וגו', והעברת כל פטר רחם לה' וגו', וכל פטר חמור תפדה בשה וגו'. והיה כי ישאלך בנך מחר לאמור מה זאת, ואמרת אליו בחוק יד הוציאנו ה' ממצרים מבית עבדים. ולכאורה למה יצתה מצוה זו מכל מצות התורה שישאל הבן מה זאת. אך יש לומר כי בודאי מצות פדיון בכור מבין כל אחד שזהו זכרון למכת בכורות, אמנם

הדין של אלקים, אז תגל נפשי באלקי, אני לעצמי שמח, לא כן חברי ואוהבי ע"כ.

ונראה דזהו כוונת דוד המלך כאשר אמר שירה בשנותו את טעמו לפני אבימלך, והצילו ה' מידו, ואמר, (תהלים לד-ב) אברכה את ה' בכל עת, תמיד תהלתו בפי, אני מברך את ה' תמיד, הן חסד אשירה הן משפט אשירה, ואברכה את ה' בכל עת. אבל שירה זו היא שירה יחידית, אשר רק אני בעצמי יכול לשור זאת, ואי אפשר לי להשתתף בשירה זו גם אחרים, כי עליהם מוטל להצטער בצרתן של ישראל. אבל כאשר ה' עוזר, ומשפיע חסד ממדת הרחמים, בטוב הנגלה והנראה, וכאשר בהוי"ה תתהלל נפשי, אז כולם שמחים ומודים את ה' אתי יחד, ואז ישמעו עניים וישמחו, גם הם שמחים יחד עמי.

וכמו כן בקריעת ים סוף, הן אמת שהרבה מישראל אמרו שירה גם בעת משפט, בהיותם בשיעבוד במצרים, שהאמינו שיש בזה טובה רבה לזיכוכ גופם לקבלת התורה, אבל שירה זו היתה יחידית לכל אחד בפני עצמו. אבל כעת כאשר הושיע ה' את ישראל בנסים ונפלאות בקריעת ים סוף, אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת ויאמרו לאמור, כל אחד היה אומר לחבירו בוא ונזמר ונשיר לה', כי שוש אשיש בהוי"ה, כאשר הטובה ניכרת לעיני כל, כולם משתתפים יחד ומודים ומשבחים לה'.

*

ואיתא בזה"ק בפרשתנו (נד:), כי מי שאומר השירה בכל יום ברעותא דלבא יזכה לומר שירה לזימנא דאתי ע"ש. לא אמר לעולם הבא אלא לזימנא דאתי. ויש לומר כי לפעמים יתכן שהאדם צריך לישועה, אבל יש קיטרוג שאין לו זכות שעל ידה יזכה לישועה. אבל מי שתמיד רגיל על לשונו להודות לה', ועל כל נשימה ונשימה הוא מהלל י-ה, הרי ישועת ה' תגרום להוסיף עוד שירות ותשבחות לה', ויהיה מזה כבוד שמים, ומי ימנע כבוד ה'. וזהו שאמר הכתוב (תהלים יח-ד) מהולל אקרא ה' ומן אויבי אושע, אני קורא לה' מתוך הילול, שישועת ה' תגרום הוספות עוד הילול לה' על ישועתו, ובזכות זה מאויבי אושע. ועל זה רמזו, כי האומר שירה על ישועת ה', יזכה לומר שירה גם לעתיד, זימנא דאתי, והיינו שאמירת שירה לה' על החסד, גורמת עוד ישועות, שיוכל אחר זה עוד להלל לה'.

שאמרו ויוציאונו ה' ממצרים ביד חזקה, כי על נס דקריעת ים סוף כתיב, וירא ישראל את ה' היד הגדולה אשר עשה ה' במצרים, ויאמינו בה' ובמשה עבדו (יד-לא). ומי גרם הקידוש שם שמים של ה' החזקה הלז, זו דבר, שהירא דבר ה' הניס את מקנהו, והם גרמו שיתאפשר הנס דקריעת ים סוף, אשר רק מקניהם נשאר לפליטה אחר מכת הדבר.

ודבר זה היה שכר מופלא לאלו שהיו יראים את דבר ה', שנתעלו הם עם סוסייהם, להיות הכלים להקידוש שם שמים הנשגב שנתהוה בקריעת ים סוף. וזהו שרימוזו בהשירה, סוס ורוכבו רמה' בים, שבעת הישועה על הים, נתרומוזו ונתעלו הסוס ורוכבו, שנתקדש שם שמים על ידם, וזה היה שכרם של יראי ה', שאין הקב"ה מקפח שכר כל בריה אפילו בגויי הארץ.

*

ואמר הכתוב אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת ויאמרו לאמור. ויש לומר דלכאורה הרי אמרו חז"ל (ברכות ס:) חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה, לקבלינהו בשמחה. מאי קרא, חסד ומשפט אשירה לך ה' אומרה (תהלים קא-א), אם חסד אשירה ואם משפט אשירה וכו' ע"ש. ודוד המלך אמר שירה בברחו מפני אבשלום בנו, שהכיר שמאתו לא תצא הרעות, ויש חסד וטוב גנוז ביה. ואם כן יראי ה' היו אומרים שירה גם במצרים בזמן השיעבוד, ומה ניתוסף במשה, ובני ישראל הדומים למשה, אשר רק 'אז' ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת.

אך ידוע מה שפירש הרד"ק רבי ברוך ממעוזבו ז"ע (בספרו בוצינא דנהורא), הכתוב (ישעיה סא-י) שוש אשיש בה' תגל נפשי באלקי, כי הן אמת שיש להאדם לקבל גם הרעה בשמחה, וזהו רק האדם עצמו שנפגע בו הרעה, אבל חביריו יש להם להצטער בצרתו ולהשתדל לעשות כל מה שביכלתם להפיג צערו, ואין להם לומר כי בודאי שזהו מן השמים לטובתו, אלא צריכין להיות מיצר בצרתן של ישראל. ואם כן בשעה שהאדם פוגע בו רעה, וצריך לקבלינהו בשמחה, הוא צריך להיות שרוי בשמחה אבל חביריו הם בצער. לא כן כאשר ה' משפיע להאדם טובה, אז כל אוהביו שרויין בשמחה עמו. וזהו שוש אשיש בהוי"ה, כאשר מתנהג ה' עם האדם בחסד וברחמים אז השמחה כפולה, לו ולכל העולם יחד, לא כן כאשר ההנהגה במדת

מוה"ר ר' יוסף יצחק ווייס הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו למול טוב	מוה"ר ר' אהרן ברי"מ ווייסבערג הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו למול טוב	מוה"ר ר' אברהם געלב הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בתו למול טוב	מוה"ר ר' אלכסנדר רוב הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו למול טוב
קול מעדני מלך ווייען – 718.400.7710 • MechonMMVien@Gmail.com • הרוצה לנדב להוצאת הגליון יפנה להר"ר יואל ברא"ש פייצרווערקער הי"ו 347.425.2151			